

12. Maddison, A. 2009. World Population, GDP and Per Capita GDP, A.D. 1–2003. URL: www.ggdc.net/maddison.

References

1. Tsvetkov V. A. (2012). «Tsykly y kryzysy: teoretyko-metodolohycheskyi aspekt». M.: YPR RAN. 504 s.
2. Kwasnicki W. (2008). «Kitchin, Juglar and Kuznetz Business Cycles Revisited». Wroclaw: Institute of Economic Sciences.
3. Kondratev N. D. (2002). «Bolshye tsykly kon'unktury y teoriya predvydeniya» yzbrannyye trudy. M., «Экономика».
4. Hrynyn L. E., Korotaev A. V. (2012). Tsykly, kryzysy, lovushky sovremennoi Myr-Systemy. Yssledovanye kondratevskykh, zhiuhliarovskykh y vekovykh tsyklov, hlobalnykh kryzysov, maltuzyanskykh y postmaltuzyanskykh lovushek. M.: LKY. 480 s.
5. Korotayev A., Tsirel S. (2010). A Spectral Analysis of World GDP Dynamics: Kondratieff Waves, Kuznets Swings, Juglar and Kitchin Cycles in Global Economic Development, and the 2008-2009 Economic Crisis. Structure and Dynamics. № 4(1).
6. Ozouni E., Katrakilidis C., Zarotiadis G. (2018). Technology evolution and long waves: investigating their relation with spectral and cross-spectral analysis, Journal of Applied Economics, 21(1). P. 160–174. DOI: 10.1080/15140326.2018.1526872
7. Metz K. (2011). Do Kondratieff waves exist? How time series techniques can help to solve the problem. Cliometrica. № 5. P.205–238.
8. Diebolt C., Doliger C. (2006). Economic Cycles under Test: A Spectral Analysis. Kondratieff Waves, Warfare and World Security / Ed. by T. C. Devezas, Amsterdam: IOS Press. P. 39-47.
9. Derbentsev V. D., Ovcharenko A. A., Bezkorovainyi V. S. (2019). Monitorynh stanu chasovykh riadiv valiutnykh kotyruvan z vykorystanniam riadiv Furie. Modeliuvannia ta informatsiini tekhnolohii v ekonomitsi: Zb. nauk. prats. K.: KNEU. № 97. S.117–128.
10. Shumway R. H., Stoffer D. S. (2011). Time Series Analysis and Its Applications: With R Examples. (3rd ed). Springer Texts in Statistics.
11. World Bank. World Development Indicators Online. Washington, DC: WorldBank, Electronic version, 2010. URL: <http://web.worldbank.org>.
12. Maddison, A. 2009. World Population, GDP and Per Capita GDP, A.D. 1–2003. URL: www.ggdc.net/maddison.

Стаття надійшла в редакцію 11.02.21

УДК 364.3:336.57(100)

DOI 10.33111/vz_kneu.22.21.01.04.026.032

Димніч О. В.

к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна
e-mail: dymnichov@kneu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-4532-8742

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ВИТРАТИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В СВІТІ

TRENDS AND FACTORS DETERMINING THE SOCIAL PROTECTION COSTS IN THE WORLD

Анотація. Соціальна політика будь-якої держави має свої ранні витoki з Закону «Про бідність» 1601 р. в Англії та зі схеми соціального страхування Бісмарка 1889 р. в Німеччині. Закон поклав основу сучасної соціальної допомоги, в той час як праця Бісмарка поклала основи соціального страхування: певна сума на соціальні виплати відраховувалась з податків і була спрямована на всі верстви населення. Варто зауважити, що зміст таких виплат був скоріш політичним ніж економічним, оскільки, наприклад, до пенсійного віку доживали одиниці: за тих часів він становив 70 років при очікуваній тривалості життя 40 років.

Починаючи з середини XX століття, урядами провідних країн світу була запроваджена політика так званого «загального добробуту», якій сприяв швидкий економічний розвиток країн Західної Європи і можливість дедалі більше коштів спрямовувати на соціальні потреби [1].

В сучасному світі соціальний захист громадян був визнаний на міжнародному рівні одним з основоположних прав людини — як у Загальній декларації прав людини від 1948 р. (ст. 22), так і в Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права від 1976 р. (ст. 9). У конституціях більше ніж 110 незалежних держав є посилання на право громадян отримати соціальний захист в тій чи тій формі. Однак, проаналізовані в статті дані свідчать про те, що в сучасному світі, а особливо в країнах, що розвиваються, соціальний захист населення, забезпечення певних стандартів рівня та якості життя людини не на належному рівні. Звичайно, великий вплив мала спочатку світова фінансова криза, наразі — пандемія коронавірусу, але з плином часу їх наслідки стають менш відчутними і країни мають більшу увагу приділяти соціальному захисту власного населення, адже його добробут безпосередньо пов'язаний із добробутом самої держави.

В умовах економічної кризи, спаду виробництва, інфляції, зниження рівня життя значної частини населення в Україні сучасна система загальнодержавного обов'язкового соціального страхування на випадок різних соціальних ризиків характеризується незадовільним рівнем, не відповідає вимогам сьогодення і вимагає удосконалення. При цьому, враховуючи досвід інших країн, Україна має будувати таку модель соціального захисту свого населення, яка б відповідала власним традиціям та здатності національної економіки забезпечити фінансування тих зобов'язань, які бере на себе держава.

Ключові слова: соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальні виплати, пенсійні витрати, пенсійна система, система соціального страхування України.

Abstract. The social policy of any state has its early origins in the Poverty Act of 1601 in England and in the Bismarck Social Insurance Scheme of 1889 in Germany. The law laid the foundation for modern social security, while Bismarck's work laid the foundations for social insurance: a certain amount of social costs was deducted from taxes and was directed to all segments of the population. It is important to mention that the essence of these costs was political rather than an economic, for instance, only a few lived to retirement age: in those days it was 70 years with a life expectancy of 40 years.

Since the middle of the XX-th century, the governments of the world's leading countries have introduced a policy of so-called «general welfare», which has contributed to the rapid

economic development of Western Europe and the ability to direct more and more funds to social needs [1].

Nowadays, social protection of citizens has been recognized at the international level as one of the fundamental human rights — both in the Universal Declaration of Human Rights of 1948 (Art. 22) and in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 1976 (Art. 9). The Constitutions of more than 110 independent states refer to the right of citizens to receive social protection in one form or another. However, the data analyzed in the article show that in today's world, and especially in developing countries, social protection, ensuring certain standards of living standards and quality of life are not at the appropriate level. Certainly, the global financial crisis as well as the coronavirus pandemic have a major impact. Nevertheless, over time their effects become less tangible and countries will pay more attention to the social protection of their populations, as their well-being is directly related to the welfare of the state.

In the conditions of economic crisis, production decline, inflation, decline in living standards of a large part of the population in Ukraine, domestic modern social insurance against of various social risks is unsatisfactory, does not meet current requirements and needs improvement. At the same time, taking into account the experience of other countries, Ukraine must build a model of social protection of its population, which would correspond to its own traditions and the ability of the national economy to provide funding for the obligations assumed by the state.

Keywords: social policy, social security, social protection, social costs, pension system, pension costs, Ukrainian social insurance.

JEL codes: E690; G230; G280; H530; H550; I380

Мета. Стаття присвячена аналізу тенденцій і факторів, що впливають на рівень витрат на систему соціального забезпечення окремих країн світу. Структура системи соціального забезпечення кожної країни багато в чому визначається демографічною ситуацією та структурою населення країни. В основі побудови системи соціального забезпечення кожної країни лежить величина її валового внутрішнього продукту, ступінь економічного розвитку, рівень інфляції.

Вивчення досвіду окремих країн світу є важливим для нашої країни з огляду на необхідність розбудови ефективної національної системи соціального забезпечення

Огляд публікацій по темі. Питання еволюції соціального страхування отримали достатнього розвитку в західній науковій літературі, в документах Міжнародної організації праці та Європейського Співтовариства, в працях таких відомих економістів як Г. Аарона, Е. Берковіца, Р. Болл, Т. Катлера, К. Кларка, П. Мутон, Д. Печман та ін.

Виклики сьогодення у зміні світових соціальних політик розглядалися в роботах таких зарубіжних науковців: А. Аткинсона, Дж. Монт'є, Р. Талера, А. Маршала, Е. Кассалоу та ін., а також вітчизняних: Б. Надточій, В. Опаріна, О. Романенко, О. Коваля, О. Гаманкової, Е. Лібанової та ін.

Проте не всі аспекти цієї складної та комплексної проблеми досліджені в повній мірі, особливо це стосується рівня фінансового забезпечення соціальних систем, зокрема тенденцій щодо рівня державних видатків на функціонування системи соціального забезпечення населення країни. Фактори, що визначають цей рівень є неоднозначними та потребують подальшого розгляду та опрацювання.

Методи дослідження. У статті використано такі методи дослідження: емпіричні методи дослідження — спостереження, порівняння та вимірювання; теоретичні методи дослідження — аналіз і синтез, системний підхід; метод порівняння, а також метод спостереження — систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта.

Автор використовував інформативні методи дослідження — оцінку та обробку даних, вивчення економічних процесів, визначення закономірностей та тенденцій їх розвитку, виявлення напрямків подальшого вдосконалення цих процесів, виявлення та розробку науково обґрунтованих рекомендацій щодо їх використання в громадській діяльності.

Недосліджені аспекти. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає наукових підходів і практичних рішень у соціальній сфері, що спираються на нові економічні, політичні та цивільні відносини. На даний час тільки починає складатися науковий напрям, що характеризується комплексним вивченням всього спектра питань організації, фінансування та управління системою соціального захисту населення у світі.

Науково-практична значущість і недостатня розробка питань фінансування та організації вітчизняного та іноземного соціального захисту населення визначили вибір теми даної статті.

Виклад основного матеріалу. Сучасна соціальна політика держави має численні функції: подолання бідності, соціальну інтеграцію, страхування від ризиків, полегшення життя населення, вплив на економіку шляхом розподілу виробничих ресурсів з поправкою на недосконалість та специфічність ринку. Характеристики політики соціального забезпечення широко варіюються залежно від наявності внесків: від класичного варіанту до універсального (табл. 1). У деяких країнах елементи універсальності та соціального страхування поєднані.

Таблиця 1

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Характеристики/ Виникнення	Соціальне страхування	Соціальна допомога	Універсальне соціальне забезпечення
Характеристики	Засновано на внесках (добровільних чи обов'язкових)	Не має внесків	Не має внесків
	Фінансується за рахунок працедавців та працівників	Зорієнтована на більш вразливі верстви населення	Універсальне
		Заснована на правах людини	Засноване на правах людини
		Більш стосується фермерських госпо- дарств	
Витоки	Німецька модель Бісмарка (1889)	Данія (1891); Великобританія	План Беверіджа (1942)

Джерело: складено автором за [2].

У соціальному розподілі всі розвинуті економіки мають певні системи захисту на випадок безробіття, які містять різні варіанти її подолання. Крім того, всі вони мають обов'язковий пенсійний план, рівень мінімальної пенсії і пенсію, що залежить від розміру заробітку. Тільки Нова Зеландія (1940) має універсальну пенсійну систему, сформовану не за рахунок внесків [3]. Пенсійні системи деяких країн, що розвиваються також не передбачають внесків у загальну пенсійну систему, в тому числі це Маврикій (1958), Намібія (1990), Самоа (1990), Непал (1995), Болівія (1996), Ботсвана (1996) і Мексика (2001). Деякі країни, що розвиваються мають цільові універсальні пенсії: Аргентина, Бразилія, Чилі, Коста — Ріка, Південна Африка і Уругвай [3; 4].

Тенденції у витратах на соціальне забезпечення

Існують широкі регіональні відмінності у витратах на соціальне забезпечення. Згідно з даними Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), найвищий рівень витрат мають високорозвинені держави (вищий за середній), на другому місці — колишні комуністичні країни, країни Латинської Америки та країни Близького Сходу, і, нарешті, країни Африки та Азії (рис. 1). Звичайно, існують деякі винятки, такі як о. Маврикій і Сейшельські острови, які витрачають набагато більше, ніж у середньому по країнах Африки. В цілому, соціальне забезпечення включає в себе будь-яке соціальне страхування або соціальну допомогу, що захищає людей від певних економічних потрясінь і ризиків. Також до загального обсягу видатків на соціальний захист, відповідно до інформації Міжнародного валютного фонду [5], включаються видатки на хворобу, інвалідність, захист материнства, дитяча або сімейна допомога, пільги по безробіттю, допомога в разі смерті годувальника; ці видатки можуть приймати форму субсидій, грантів та інших соціальних виплат. В середньому витрати на соціальне забезпечення (у % ВВП), такі:

- у країнах з високим рівнем розвитку економіки — 14 %;
- колишні комуністичні країни — 10,5 %;
- Азія та країни, що розвиваються — <1 %.

Такі дані залишаються стабільними з середини 1990-х рр. до середини 2000 р. Зростання рівня витрат відбулося в країнах Близького Сходу з 2,7 % до 5,1 %, в той час як деяке зниження мало місце в країнах Латинської Америки з 5,8 % до 5,3 % і в країнах Африки з 1,4 % до 1,0 % [6].

Аналогічні тенденції в той самий проміжок часу спостерігаються у відсотках державних витрат на соціальне забезпечення. Відсоток трохи знизився в Африці з 4,4 % до 3,1 %, у країнах Латинської Америки з 26 % до 24,6 % і дещо підвищився в Азії, колишніх комуністичних і розвинутих західних країнах. Витрати збільшилися в два рази в країнах Близького сходу, з 8,7 % до 17,0 % від загального обсягу видатків.

Оскільки основна частина видатків на соціальне забезпечення складається з пенсійних видатків, варто дивитися саме на рівень пенсійних витрат. Витрати на пенсію, в країнах що розвиваються складають у середньому 2,2 % ВВП, у той час як в розвинених країнах цей показник складає у середньому 9,3 % (рис. 1). Так, в Італії та Австрії він складає 15 %, Франції та Німеччині — 14 % ВВП. Канада і Австралія витрачають тільки 5 %, а Ірландія має найнижчий рівень витрат —

3,4 %. Серед країн, що розвиваються, Бразилія, Уругвай та Аргентина займають провідні місця по пенсійних видатках — 13 %, 10 %, 8 % ВВП відповідно. В Азії найбільший рівень пенсійних видатків спостерігається в Малайзії — 6,5 % ВВП, Китаї — 2,7 %, Індії — 2 %. Всі інші малорозвинені країни світу витрачають менше 5 % від ВВП; в Африці у південній Сахарі маємо світовий мінімум — 0,7 % ВВП.

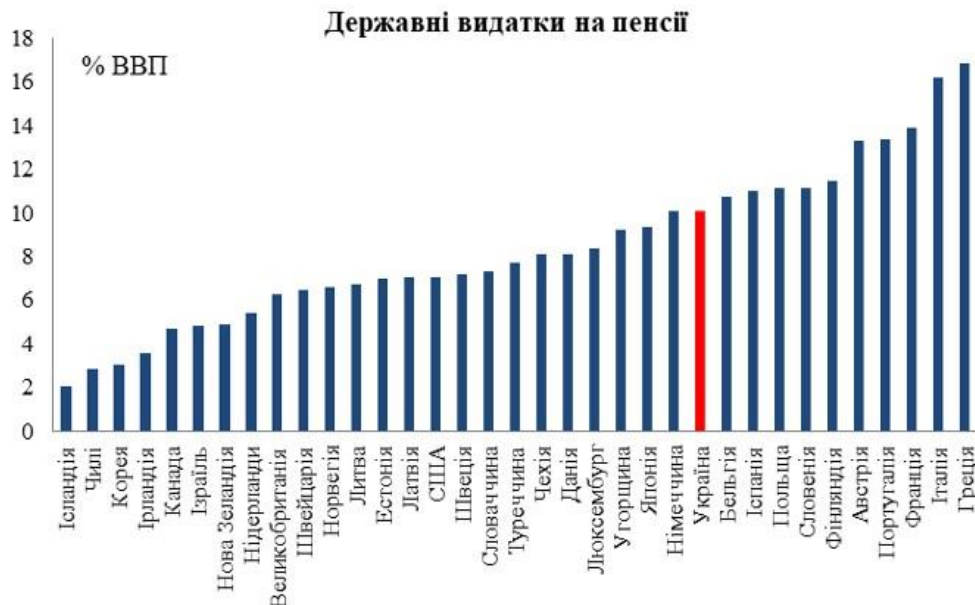

Рис. 1. Державні видатки на пенсії в країнах світу, %ВВП

Джерело: [7].

В Україні станом на 2020 р. — близько 10 % від ВВП. І це не є верхньою межею: наприклад, у 2013 р. цей показник досягав 18 %. Така частина витрат доходів будь-якої країни на пенсійні виплати є аномальною та загрозливою для її економічної стабільності. Адже можемо припустити, що кожен легально працюючий українець віддає на забезпечення сучасних пенсіонерів близько третини своєї зарплати. Така висока частка, на нашу думку, є однією з причин тінізації прибутків компаній та працівників.

У країнах, що розвиваються, пенсійною системою охоплено в середньому 20 % працездатного населення в порівнянні з 91 % у розвинених країнах. Серед країн, що розвиваються, саме країни Латинської Америки мають найвищий рівень пенсійного забезпечення з більш ніж 50 % охоплення працездатного населення; в африканських країнах на південь від Сахари маємо 5 % охоплення. Охоплення пенсійною системою у Китаї становить 21 %, у той час як в Індії — 9 %. Загальний рівень пенсійного забезпечення для всіх пенсіонерів в країнах, що розвиваються, за оцінками Міжнародної Організації праці, становить менше 2 % ВВП [8].

Частка населення, що не має пенсійного забезпечення, в скрутні часи може спиратися тільки на свої родини та громади. Більшість систем соціального забезпечення країн Африки можна визначити як такі, що мають загальну «невпевненість у режимі», родини пов'язують власний добробут з родинними, клановими або общинними відносинами, а також з активним втручанням міжнародних організацій [9]. У цілому витрати на виплату пенсій і пенсійного забезпечення дуже сильно корелюють з рівнем доходів — підвищення рівня доходів тягне за собою підвищення витрат на пенсії.

Залежно від рівня охоплення населення пенсійним забезпеченням, пенсії можуть допомогти в боротьбі з бідністю завдяки механізму перерозподілу. У розвинених країнах, більше половини перерозподілених соціальних виплат складають пенсійні виплати: більше ніж 80 % у Швейцарії та 70 % у Німеччині. У Європейському союзі соціальні виплати інші ніж пенсійні, наприклад, по безробіттю, житлові пільги тощо, допомогли знизити ризик бідності на 36 % (від 25 % до 16 % залежно від країни.) [10]. Пенсійні виплати мають значний вплив на скорочення бідності серед літнього населення. Виплати по безробіттю сприяють близько 7 % перерозподілу та приблизно третину перерозподілу займають інші виплати, такі як, наприклад, допомога по хворобі.

У країнах Латинської Америки, а також в більшості країн, що розвиваються, соціальні виплати в основному надаються заможнішій частці офіційно працюючого населення, а бідніші і неофіційно працюючі верстви населення не включені до будь-якої схеми соціального захисту. Як приклад, з шести країн Латинської Америки, в трьох з них у середньому лише 10 % соціальних виплат спрямовуються на потреби біднішої частини населення, в той час як 43 % спрямовуються на потреби заможнішої. Виплати по соціальному страхуванню є ще регресивнішими (2 % та 58 % відповідно) [11]. Вважається, що оскільки офіційно працевлаштовані заможніші працівники мають змогу брати участь в програмах соціального страхування, отже, мають право на пільги.

У даному регіоні, витрати на соціальну допомогу є прогресивним, близько 26 % виплат по соціальній допомозі припадає на 20 % найбіднішого прошарку населення. Разом з цим, виплати по соціальній допомозі становлять лише 1 % ВВП, ще 6,3 % ВВП витрачаються на різні соціальні субсидії та соціальне страхування (пенсійне та страхування по безробіттю). Такий низький рівень державних витрат на особу означає, що ступінь подолання нерівності і бідності є мінімальним [11].

Фактори, що визначають витрати на соціальне забезпечення

Базуючись на даних опрацьованої літератури, можна виділити низку факторів, які є рушійною силою соціальної політики держави і, закономірно, є підґрунтям для видатків на соціальне забезпечення. Найвідомішими з них є:

- 1) зростання доходів і рівня розвитку країни (економічний);
- 2) демографічні фактори і старіння населення (демографічний);
- 3) становлення демократії і політичного інституту, провідні політичні партії, і політична спадщина (політичний);
- 4) глобалізація або відкритість торгівлі, індустріалізації та урбанізації [11].

Вважається, що кризові явища також є причиною формування соціальної політики держави, а отже й системи соціального забезпечення та характеру соціальних витрат.

Економічне обґрунтування полягає в процесі, описаному Вагнер (Wagner) як «закон зростаючої державної діяльності», тобто підвищення впливу держави на соціальний прогрес. Мається на увазі підвищення регулюючої діяльності держави та тиск на громадськість через потребу згладжування негативних соціальних наслідків, спричинених недостатністю економічного розвитку.

На демографічне обґрунтування формування соціальної політики держави впливають такі фактори, як старіння населення і функціонування ринку праці. Віленські (Wilensky) підкреслює, що поряд з економічним розвитком збільшується відсоток літніх людей, а це збільшує соціальні витрати (пенсії, витрати по інвалідності, медичне страхування). Аналогічно, Кіттель і Віннер (Kittel and Winner) стверджують, що державні витрати визначаються внутрішніми факторами, такими як економічне зростання, рівень безробіття [13] та ін.

Вони доводять, що ні глобалізація, ані «партизанська» позиція уряду не визначають державні витрати, хоча ці чинники можуть самі по собі визначити демографічні тенденції. Кіттель та Обінгер (Kittel and Obhinger) також притримуються думки, що соціальні витрати більше залежні від конвергенції і ступеню залежності між безробіттям і старінням населення, ніж від політичних змінних [14]. З іншого боку, Хікс і Зорн (Hicks and Zorn) стверджують, що реформа соціальної політики і скорочення штатів працюючих відбуваються через фінансовий тиск, пов'язаний із старінням населення та зростанням безробіття [15].

Політичне обґрунтування припускає, що електорат підвищує вимоги до соціальних потреб і, таким чином, збільшує публічність економіки. Такі зміни можуть бути зумовлені впливом політичних партій або політичних інститутів. Наприклад, існування формального зв'язку між різними рівнями бюрократії створює внутрішню загрозу для виникнення «самовихваляння» і «випинання» власних можливостей перед громадськістю. Фінансова децентралізація (або федералізм) також може збільшити соціальні витрати. Нарешті, досвід минулих років формує поточні соціальні витрати, і робить дуже важкими проведення реформ і скорочення штатів. Окремі автори стверджують, що уряди обирають такий рівень витрат, що максимізує їхню політичну підтримку серед своїх виборців: авторитарні уряди мають політичну підтримку завдяки сплаті еліті соціальним виплатам, у той час як демократичні уряди за свою підтримку забезпечують суспільні блага населенню в цілому. Кауфман і Сегура-Убієрго (Kaufman and Segura-Ubiergo) демонструють, що демократичний уряд може здійснити виплати в сфері охорони здоров'я та освіти. Однак, коли ці виплати вже були сплачені одного разу, в подальшому демократія вже є неспроможною впливати на загальні соціальні потреби [16].

Обінгер та ін. (Obinger et al.) показують, що характер, напрямки та ступінь реформування соціальної політики держави формуються політичними інститутами, політичними партіями і політичною спадщиною. Автори наголошують, що праві і ліві блоки уряду мають новіше бачення соціальної політики, а це означає, що традиційна «партизанська» політика більше не так сильно впливає на соціальні потреби [17]. Кіттель і Віннер (Kittel and Winner) також кажуть, що «партизанська» позиція уряду не визначає державні витрати. Зниження впливу партій може статися через зміну в раніше прийнятій соціальній політиці і розподілі соціальних витрат [13]. Наприклад, Суонк (Swank) вважає, що ступінь витрат на соціальний захист є стійким до міжнародного тиску і внутрішніх змін, таких як

інтернаціоналізація, деіндустріалізація і старіння. Уряду дуже важко знайти привід, щоб «відкатити» назад витрати по соціальному забезпеченню на добре організованих виборчих округах [18].

Обґрунтування з боку відкритості, індустріалізації та урбанізації останнім часом демонструють кілька суперечливих факторів впливу на рівень зростання /спаду соціальної політики держави. А саме:

- підвищений ступінь виникнення додаткових ризиків; уряд повинен впливати на зниження його рівня шляхом розширення соціальної політики держави;

- сильніша концентрація промисловості (великих фірм), що підвищує впливовість трудових і колективних договорів, які вимагають розширення (розповсюдження) соціальної політики держави;

- вимоги до підвищення кваліфікації і навчання, професійної мобільності, що призводить до розширення соціальної політики держави;

- лобі бізнес-структур в уряді та загроза відтоку капіталу, вимоги скорочення соціальних виплат;

- наявність демографічних складових (старіння, безробіття), що пов'язані з розширенням соціальної політики держави [19].

Відкрита (вільна) торгівля несе в собі ризики економічних негараздів, таких як нездатність правильно оцінити можливі зовнішні небезпеки, а отже, підвищення ризику незахищеності працюючих. Населення промислово розвинених країн очікує від своїх урядів, що вони обмежать вплив глобалізації і розширять переваги відкритих ринків. У цілях забезпечення безперервної суспільної підтримки вільній торгівлі, уряди змушені змінити державну соціальну політику, на «подушку» для своїх громадян, що захищає від забаганок міжнародної економіки. Родрік (Rodrik) дійшов до висновку, чому в країнах з відкритою економікою, як правило, існує більший вплив держави: відкрита економіка більш схильна до ризиків, а отже, роль держави у зниженні таких ризиків збільшується [20]. Така концепція отримала назву «вбудованого лібералізму».

Стосовно вищезазначеного, вважається, що відкритіші економіки мають вищу промислову концентрацію (це означає, що велика частка виробництва і зайнятості сконцентрована на ринку у кількох великих фірмах). Це сприяє створенню профспілок, збільшенню можливостей для ведення колективних переговорів і створенню сильних трудових конфедерацій, які можуть вимагати від держави збільшення державних витрат у таких областях, як соціальне забезпечення, пенсії, страхування на випадок безробіття та професійних захворювань.

Концепція «вбудованого лібералізму» була поставлена під сумнів Іверсеном і Кьюсаком (Iversen and Cusak), які вважають, що саме деіндустріалізація, а не глобалізація викликає збільшення витрат на соціальне забезпечення. Вимушена зміна роду своєї діяльності від виробництва чи сільського господарства до сфери надання послуг, вимагають від працівників додаткової майстерності і уряд збільшує свої витрати на задоволення потреб цієї категорії працівників [21].

У відповідь на ідею «вбудованого лібералізму» Суонк стверджує, що інтернаціоналізація економіки негативно позначається на соціальних витратах через загальноприйняту внутрішню політику. Бізнес-спільнота спроможна лобіювати перед урядом скорочення соціальних витрат, оголосивши загрозу відтоку капіталу. Аналогічно, Кауфман і Сегура — Убьєрго вважають, що торгова інтеграція призводить до зниження пенсій та інших соціальних виплат. Вони демонструють, що

аргументи ефективності, як правило, домінують над аргументами політичних ризиків, що в силу лібералізації торгівлі виникають «соціальне безладдя, невизначеність та нерівні розподільні ефекти», а також необхідність підвищення кваліфікації та продуктивності. Вчені вважають, що глобалізація впливає не на всі соціальні витрати однаково: витрати на соціальне страхування страждають більше, порівняно з витратами на освіту та охорону здоров'я.

У дослідженнях науковців, таких як Хікс і Зорн, немає взаємозв'язку між введенням вільної торгівлі і рівнем державних соціальних виплат. Інші науковці, такі як Кіттель та Обінгер, знаходять дуже слабкі або непереконливі результати впливу відкритої торгівлі на рівень соціальних витрат. Аналогічно, Суонк не знаходить систематичних відносин між рухом капіталу в міжнародному просторі і рівнем соціального забезпечення. До цього часу дослідження не встановили чіткого зв'язку між відкритістю торгівлі і ступенем витрат на соціальне забезпечення. Урешті-решт, кризи в соціальних, фінансових та економічних сферах можуть викликати зміни і в сфері соціального забезпечення.

Висновки. Соціальний захист є важливим суспільним явищем, яке відображає характер взаємовідносин держави і суспільства щодо управління соціальними ризиками на макрофінансовому рівні. Спроможність держави організувати і забезпечити соціальний захист непрацездатних громадян є одним з найважливіших чинників лояльності до влади, а отже — фактором національної безпеки.

На сучасному етапі одним з ключових факторів формування соціальної політики держави, а отже й системи соціального забезпечення та характеру соціальних витрат, стає глобальна пандемія та пов'язані з нею кризові явища в економіках країн світу.

Уряди розвинених країн і країн, що розвиваються, вживають надзвичайних і безпрецедентних заходів з метою мінімізації економічних і соціальних наслідків кризи. Особливо загрозливою є ситуація серед країн, що розвиваються: у багатьох з них пандемія COVID-19 призвела до справжньої катастрофи у сфері публічних фінансів, як, наприклад, і в Україні. Криза підірвала економічну активність і позначилася як на дохідній, так і на видатковій частинах бюджету. Надзвичайні заходи для підтримки галузі охорони здоров'я та пом'якшення наслідків кризи для домогосподарств і малого та середнього бізнесу спричинили зростання загальних державних видатків. У той же час податкові надходження різко скоротилися через економічний спад, підвищення рівня безробіття, підвищення цін тощо.

Особлива проблема відчувається в соціальній сфері, адже система соціального захисту — одна з тих, що фінансуються за рахунок внесків зайнятого населення, що скорочується внаслідок економічної кризи. За прогнозами Світового банку, проблема фінансування видатків на соціальний захист у майбутньому в усьому світі лише поглибитися [22].

Література

1. Ерхард Л. Благосостояние для всех: Репринт, воспроизведение: Пер.с нем./ Вступ. сл. Б. Б. Багряцкого, В. Г. Гребенникова. — М.: Дело, 2001. — 352 с. — С. 231.
2. Міжнародна організація праці: база даних Social Security Programs Throughout the World (SSPTW). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sse.gov/policy/docs/progdesc/intl update/2014 — 01/index.html>

3. Willmore, L. Universal Pensions for Developing Countries. https://www.researchgate.net/publication/222705094_Universal_Pensions_for_Developing_Countries
4. International Labour Organization. — Ginneken W. — Extending social security: Policies for developing countries. — ESS Paper No. 13. — Geneva. -International Labour Office, 2003. — P. 88.
5. The Geneva Association. — European papers on the new welfare. — Issues on the counter-ageing society. — Liedtke P. — Pensions, Social Security and Private Insurance Solutions: Opportunities Squandered. — The Risk Institute. — No. 8. —September, 2007. — P. 252. — P. 140–145.
6. World economic outlook (International Monetary Fund). October 2019, p. 14
7. University of Manchester. — Brooks World Poverty Institute. — BWPI Working Paper 5. — Barrientos A. — Financing Social Protection. — October 2007. — P. — 15. — P. 4–5.
8. CASE Україна. <https://cost.ua/683-pension-burden-2019/>
9. Gough, I, Wood, G. Insecurity and Welfare Regimes in Asia, Africa and Latin America: Social Policy in Development Contexts. 2004. https://www.researchgate.net/publication/287774383_Insecurity_and_Welfare_Regimes_in_Asia_Africa_and_Latin_America_Social_Policy_in_Development_Contexts
10. Future of the Ukrainian pension system: adequacy, coverage and sustainability / International Labor Organization; ILO Decent Work Technical Support Team and Country Office for Central and Eastern Europe. -Budapest: ILO, 2019
11. Social Protection and Poverty. Poverty Reduction and Policy Regimes Thematic Paper №42. [https://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/%28httpAuxPages%29/973B0F57CA78D834C12576DB003BE255/\\$file/Barrientos-pp.pdf](https://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/%28httpAuxPages%29/973B0F57CA78D834C12576DB003BE255/$file/Barrientos-pp.pdf)
12. Wilenski, U. Why Welfare States Persist: The Importance of Public Opinion in Democracies.
13. Kittel, B., Winner, H. How reliable is pooled analysis in political economy? The globalization-welfare state nexus revisited. Volume44, Issue2, March 2005. <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1475-6765.2005.00228.x>
14. Kittel, B., Obhinger, H. Political parties, institutions, and the dynamics of social expenditure in times of austerity. Journal of European Public Policy. №10/1. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1350176032000046912?needAccess=true>
15. Hicks, A, Zorn C. Economic Globalization, the Macro Economy, and Reversals of Welfare: Expansion in Affluent Democracies. International Organization Vol. 59, № 3, pp. 631-662 (32 pages). Published by: Cambridge University Press.
16. Kaufman, R., Segura-Ubiergo, A. Globalization, Domestic Politics and Social Spending in Latin. <https://econwpa.ub.uni-muenchen.de/econ-wp/pe/papers/0504/0504009.pdf>
17. Obinger, H. et al. Introduction: Federalism and the welfare state. January 2005. https://www.researchgate.net/publication/286026712_Introduction_Federalism_and_the_welfare_state
18. Swank, D. World-systems theory, persistent structures and social change. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/009430610503400101>
19. Joint Report on Social Protection and Social Inclusion. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b42c9026-354e-4224-9990-206df01d8e3a> . last accessed 2021/01/10.
20. Rodrik, D. The Real Exchange Rate and Economic Growth. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2008/09/2008b_bpea_rodrik.pdf
21. Iversen, T., Cusack, T. The causes of welfare state expansion. Deindustrialization or Globalization? <https://sites.fas.harvard.edu/~iversen/PDFfiles/wp2000.pdf>
22. World Economic Situation and Prospects: October 2020. №. 142. Retrieved from: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-october-2020-briefing-no-142/>. last accessed 2020/09/10.

References

1. Erhard L. Blagosostoyanie dlya vseh: Reprint, vosproizvedenie. Per. s nem./ Vstup.Sl. B. B. Bagriackogo, V. G. Grebennikova. — M.: Delo, 2001. — 352 s. — S.231.[in Russian].
2. International Labor Organization: Social Security Programs Throughout the World (SSPTW). — Retrieved from http://www.sse.gov/policy/docs/progdesc/intl_update/2014_01/index.html
3. Willmore, L. Universal Pensions for Developing Countries. https://www.researchgate.net/publication/222705094_Universal_Pensions_for_Developing_Countries
4. International Labor Organization. — Ginneken W. — Extending social security: Policies for developing countries. — *ESS Paper No. 13*. — Geneva. -International Labor Office, 2003. — P. 88.
5. The Geneva Association. — European papers on the new welfare. — Issues on the counter-ageing society. — Liedtke P. — Pensions, Social Security and Private Insurance Solutions: Opportunities Squandered. — The Risk Institute. — No. 8. — September, 2007. — P. 252. — P. 140–145.
6. World economic outlook (International Monetary Fund). October 2019, p.14
7. University of Manchester. — Brooks World Poverty Institute. — *BWPI Working Paper 5*. — Barrientos A. — Financing Social Protection. — October 2007. — P. 15. — P. 4–5.
8. CASE Ukraine — an independent, non-profitable and non-governmental organization engaged in economic researches, analysis and macroeconomic policy forecasts. — Retrieved from <https://cost.ua/683-pension-burden-2019/>
9. Gough, I, Wood, G. Insecurity and Welfare Regimes in Asia, Africa and Latin America: Social Policy in Development Contexts. 2004. https://www.researchgate.net/publication/287774383_Insecurity_and_Welfare_Regimes_in_Asia_Africa_and_Latin_America_Social_Policy_in_Development_Contexts
10. Future of the Ukrainian pension system: adequacy, coverage and sustainability / International Labor Organization; ILO Decent Work Technical Support Team and Country Office for Central and Eastern Europe. -Budapest: ILO, 2019
11. Social Protection and Poverty. Poverty Reduction and Policy Regimes Thematic Paper No42. [https://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/%28httpAuxPages%29/973B0F57CA78D834C12576DB003BE255/\\$file/Barrientos-pp.pdf](https://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/%28httpAuxPages%29/973B0F57CA78D834C12576DB003BE255/$file/Barrientos-pp.pdf)
12. Wilenski, U. Why Welfare States Persist: The Importance of Public Opinion in Democracies.
13. Kittel, B., Winner, H. How reliable is pooled analysis in political economy? The globalization-welfare state nexus revisited. Volume44, Issue2, March 2005. <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1475-6765.2005.00228.x>
14. Kittel, B., Obinger, H. Political parties, institutions, and the dynamics of social expenditure in times of austerity. *Journal of European Public Policy*. №10/1.<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1350176032000046912?needAccess=true>
15. Hicks, A, Zorn C. Economic Globalization, the Macro Economy, and Reversals of Welfare: Expansion in Affluent Democracies. International Organization, pp. 631–662 (32 pages). Published by: Cambridge University Press.
16. Kaufman, R., Segura-Ubiergo, A. Globalization, Domestic Politics and Social Spending in Latin. <https://econwpa.ub.uni-muenchen.de/econ-wp/pe/papers/0504/0504009.pdf>
17. Obinger, H. et al. Introduction: Federalism and the welfare state. January 2005.https://www.researchgate.net/publication/286026712_Introduction_Federalism_and_the_welfare_state
18. Swank, D. World-systems theory, persistent structures and social change. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/009430610503400101>

19. Joint Report on Social Protection and Social Inclusion. — Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b42c9026-354e-4224-9990-206df01dbe3a> last accessed 2021/01/10.

20. Rodrik, D. The Real Exchange Rate and Economic Growth. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2008/09/2008b_bpea_rodrik.pdf

21. Iversen, T., Cusack, T. The causes of welfare state expansion. Deindustrialization or Globalization? <https://sites.fas.harvard.edu/~iversen/PDFfiles/wp2000.pdf>

22. World Economic Situation and Prospects: October 2020. № 142. — Retrieved from: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-october-2020-briefing-no-142/> last accessed 2020/09/10.

Стаття надійшла в редакцію 09.02.21

УДК 339.5

doi 10.33111/vz_kneu.22.21.01.05.033.039

Олефіренко В. В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна
e-mail: olefirenkoviktoria@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0623-2596

Іщенко А. В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна
e-mail: a.w.ishchenko@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6419-3161

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Olefirenko V. V.

PhD in Economics,
Associate professor of Department of international trade and marketing
KNEU named after Vadym Hetman
54/1 Prospect Peremogy 03057 Kyiv Ukraine
e-mail: olefirenkoviktoria@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0623-2596

Ishchenko A. V.

PhD in Economics,
Associate professor of Department of international trade and marketing
KNEU named after Vadym Hetman
54/1 Prospect Peremogy 03057 Kyiv Ukraine
e-mail: a.w.ishchenko@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6419-3161

DEVELOPMENT OF ELECTRONIC COMMERCE IN INTERNATIONAL BUSINESS

Анотація. Під час нинішньої ситуації COVID-19 електронна комерція відіграє важливу роль, надаючи послуги споживачам відповідно до їх потреб та уникаючи зайвих соціальних контактів. Завдяки все більшому використанню інтернету та електронних гаджетів кількість інтернет-компаній збільшується з кожним днем. Раніше їхня кількість була обмеженою лише міськими районами, а тепер охоплюють навіть сільську місцевість. Електронна комерція за останні десятиліття надзвичайно збільшила свою